

ASD-EAST

Autism Spectrum Disorder
Empowering And Supporting Teachers

PPREPORUKE ZA POBOLJŠANJE KVALITETE PRUŽANJA PODRŠKE U SUSTAVU OBRAZOVANJA ZA STRUČNJAKE KOJI RADE S DJECOM S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA U EUROPI

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

www.asd-east.org

info@asd-east.org

[@ASD.East.project](https://www.facebook.com/ASD.East.project)

[@ASD_East](https://twitter.com/ASD_East)

KONTINUIRANA POTREBA ZA OSNAŽIVANJEM STRUČNJAKA U PRUŽANJU PODRŠKE U SUSTAVU OBRAZOVANJA DJECI S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA U EUROPI

Poremećaj iz spektra autizma (u daljnjem tekstu PSA) razvojni je poremećaj koji zahvaća približno 1% populacije¹. To je stanje koje utječe na sve aspekte života osobe, uključujući i način na koji prima i obrađuje informacije iz svijeta oko sebe². Djeca i mladi s PSA, kao i njihovi neurotipični vršnjaci, imaju iste obrazovne potrebe koje imaju pravo ostvariti. Unatoč tome, specifičnosti koje proizlaze iz same etiologije PSA, a povezane su s komunikacijom, razumijevanjem socijalnih situacija, fleksibilnošću i obrađivanjem senzornih informacija, utječu na činjenicu da je upravo prilagodba metoda i postupaka podučavanja ključna kako bi se njihovo pravo na obrazovanje ostvarilo.

Zbog heterogenosti karakteristika osoba s PSA, ne postoji izdvojena metoda podučavanja koja bi bila prikladna za sve, što znači da stručnjaci trebaju poznavati i koristiti niz vještina i strategija³. Unatoč tome, mnogo stručnjaka nema pristup dodatnoj edukaciji iz tog područja i unaprijeđenju svojih vještina⁴. Obrazovne opcije za djecu s autizmom su nejednake i nepravedne, i iako postoje ustanove u kojima možemo vidjeti primjere dobre prakse, postoji mnogo izazova s obzirom na vještine, znanja i kompetencije stručnjaka koje rade s djecom i mladima s PSA u redovnom i posebnom obrazovnom okruženju⁵.

S obzirom na navedeno, osnovni cilj partnerstva projekta Poremećaj iz spektra autizma- Edukacija i osnaživanje edukacijskih rehabilitatora (Autism Spectrum Disorder-Empowering and Supporting Teachers, ASD-EAST), u vodstvu Sveučilišta u Northamptonu, osnažiti je stručnjake koji obrazuju djecu i mlade s PSA u Republici Hrvatskoj, Poljskoj i Republici Sjevernoj Makedoniji u svrhu poboljšanja inkluzije djece s PSA. Kroz radionice prilagođene obrazovnim okolnostima u svakoj od navedenih država, imaju priliku dobiti dodatna znanja te naučiti učinkovite strategije. Rezultati istraživanja provedenog na stručnjacima u sklopu ovog projekta, pokazali su nisku razinu prethodnog obrazovanja i samopouzdanja u korištenju dobro poznatih i često korištenih metoda za podučavanje osoba s PSA, te da mnogi stručnjaci, posebice u redovnom obrazovnom okruženju, imaju stereotipne poglede na PSA. Od 294 ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju, 90% je izjavilo kako bi imali koristi od edukacije, posebice ako bi se ona odnosila na razvijanje praktičnih strategija.

Iskazale su se potrebe za edukacijom u područjima:

- Nošenja sa nepoželjnim ponašanjima
- Prilagodbi školskog okruženja i materijala
- Vodstva s obzirom na kreiranje inkluzivnog okruženja za djecu i mlade s PSA

ASD-EAST pilot edukacija pokušala je odgovoriti na navedene potrebe, te su stručnjaci koji su ju pohađali, pokazali visoku razinu zadovoljstva njome.

- ✓ Preko 93% od 259 stručnjaka izrazili su da su im kroz nju pružene metode i strategije koje su mogli odmah iskoristiti,
- ✓ i gotovo 92% njih iskazalo je kako bi ju preporučilo kolegama

Ova povratna informacija potvrđuje koliko je važno i korisno u edukaciju uključiti i praktične vještine za rad s djecom i mladima s PSA.

¹ Baird et al, 2006 ² Dawson et al, 2008 ³ Iovannone et al, 2003

⁴ Morrier et al, 2011 ⁵ Charman et al, 2011; Daly & Ring, 2016; Jones et al, 2008; Sekušak-Galešev et al, 2015

PRAVNE OBVEZE KOJE BI OSIGURALE PRISTUP OBRAZOVANJU

Na međunarodnoj razini, kroz Izjavu u Salamanci i Okvir za akciju⁶, utvrđena je ideja o inkluzivnom obrazovanju koja zahtijeva dizajniranje obrazovnih programa na način na koji bi mogli odgovoriti jedinstvenim karakteristikama i raznolikostima potreba svih učenika. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih Naroda⁷ sadrži odredbe u području obrazovanja kroz koje pruža vodstvo i naputke za ostvarivanje inkluzivnog obrazovanja kako bi obrazovne potrebe svih učenika bile zadovoljene. Sve članice Europske Unije, kao i sama Europska Unija, ratificirale su taj dokument. U "Članku 24: Obrazovanje", Konvencija ističe važnost obrazovanja i edukacije stručnjaka koji se bave posebnim obrazovanjem i detaljnije opisuje što bi ta edukacija trebala sadržavati;

„[...] Takva obuka će uključivati svijest o invaliditetu i korištenje odgovarajućih augmentativnih alternativnih načina, sredstava i oblika komunikacije, obrazovnih tehnika i materijala za potporu osobama s invaliditetom.”

Štoviše, UN-ovi Globalni ciljevi održivog razvoja (2015-2030), posebice „Cilj 4. Kvalitetno obrazovanje“, ističe kako je važno „Osigurati inkluzivno i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja“. To može biti postignuto isključivo obrazovanjem stručnjaka (edukacijskih rehabilitatora, učitelja), kroz koje bi postigli kompetencije za nošenje sa specifičnostima koje donose različite teškoće, primjerice PSA.

Na razini Europske Unije u „Poglavlju 1: Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada“ iskazanih u Europskom stupu socijalnih prava, ističe se da „Svaka osoba ima pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje kako bi održala i stekla vještine s pomoću kojih može u potpunosti sudjelovati u društvu i uspješno prelaziti s jednog radnog mjesta na drugo na tržištu rada.“

ASD-EAST pokrenut je kako bi nadoknadio nedostatak primjerenih edukacija za stručnjake u Hrvatskoj, Poljskoj i Republici Sjeverna Makedonija u skladu sa smjerom obrazovne legislative koja je prisutna u navedenim regijama posljednjih godina.

Projekt podupire implementaciju nacionalnih obrazovnih politika unutar navedenih država kao što su:

- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske (2014)
- Zakoni o primarnom obrazovanju Republike Sjeverne Makedonije (2019)
- Poljski propis o uvjetima organizacije obrazovanja, odgoja i brige za djecu i mlade s teškoćama (2019)

Kao dodatak, dotiče se paneuropske legislative i ciljeva, kao što su Osnajivanje učitelja za promoviranje uključivog obrazovanja⁸, Inkluzivno obrazovanje za učenike s teškoćama⁹ i pametan, održiv i inkluzivan rast koji će doprinijeti Europskim 2020 ciljevima¹⁰.

⁶ UNESCO, 1994 ⁷ UNCRPD, 2007 ⁸ Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2015 ⁹ Europski parlament, 2017 ¹⁰ Erasmus+ programski vodič, 2019/ Erasmus+ programme Guide, 2019

KLJUČNE PREPORUKE

1. Osigurati odgovarajuće početno obrazovanje, kontinuirano stručno usavršavanje i podršku stručnjacima
2. Osigurati točno razumijevanje autizma te postupka individualizacije učenja i poučavanja ima središnju ulogu u edukaciji
3. Imati holistički pristup i učinkovito surađivati s obiteljima

ASD-EAST snažno preporuča državama članicama Europske Unije da osiguraju razvoj učinkovitih, primijenjenih edukacija stručnjaka u pružanju podrške učenicima s PSA diljem Europe, a koje su u skladu s rezultatima istraživanja provedenim u sklopu ovog projekta.

Primijenjena edukacija učitelja učinkovit je način za doprinos učenicima te utječe na poboljšanje kvalitete njihovog života i inkluzije u društvo. Javne vlasti i drugi važni sudionici društva bi stoga trebali osigurati adekvatne resurse i sredstva koja su usmjerena upravo na to pitanje, jer će investicija u obrazovanje imati značajan utjecaj na ishode učenika s PSA, smanjenje prekidanja školovanja i poboljšanje mogućnosti za zaposlenje.

1. Osigurati primjereno primarno obrazovanje, nastavak profesionalnog razvoja i pružanja potpore za sve stručnjake

ASD-EAST preporuča razvoj primjerenog primarnog i dodatnog obrazovanja, koje uključuje i praktično iskustvo, kao i pristup suvremenim istraživanjima i strategijama podučavanja utemeljenima na najboljoj praksi.

“Posebno mi se svidjelo što su edukatori prilikom prezentacija tema dijelili praktične primjere i osobna iskustva iz rada sa djecom s PSA.”
(Učitelj, Republika Sjeverna Makedonija).

“Svidio mi se sadržaj i organizacija radionice, s puno praktičnih savjeta i velikim rasponom preporučene literature.”
(Učitelj, Poljska).

Naglasak bi trebao biti na osuvremenjivanju znanja stručnjaka i osvježavanju praktičnih vještina poštujući njihovo iskustvo, osnažujući njihovo samopouzdanje i kompetencije. Edukacije u području rada s osobama s PSA trebale bi se provoditi kontinuirano kako bi svi stručnjaci biti osnaženi u radu s učenicima s PSA.

“Radionice na temu nepoželjnih ponašanja i socijalnih priča za mene su bile najkorisnije. Naučila sam nešto novo iako imam višegodišnje iskustvo u radu. Ravnoteža između teorije i praktičnih primjera bila je dobra. Bilo bi izvrsno kada bi se neke teme mogle opsežnije obraditi.”
(Edukacijski rehabilitator, Hrvatska)

“Nakon što sam se prisjetio korisnih strategija, osjećam više samopouzdanja za rad sa djecom s PSA.”
(Učitelj, Poljska)

Za razvoj zajednice utemeljene na praksi, dijeljenje znanja i spoznaja između stručnjaka i mreža škola, kao i regionalnih mreža edukacija, ASD-EAST preporuča:

- Stvaranje mreža ambasadora PSA za promociju kontinuiranog unaprjeđivanja znanja, praćenje kvalitete, poticanje razvoja dobre prakse u školama i pružanje međusobne potpore
- Razvoj shema mentoriranja, posebice za pružanje podrške stručnjacima koji imaju manje iskustva

2. Osigurati da je razumijevanje PSA i individualizacija podučavanja u središtu edukacije stručnjaka

ASD-EAST smatra kako je ključno omogućiti stručnjacima razumijevanje mišljenja i učenja djece diljem spektra njihovih sposobnosti i s obzirom na njihov spol.

ASD-EAST preporuča da naglasak bude na pristupu u kojem „razumijevanje dolazi prije svake metode“. Specifične potrebe svakog učenika s PSA mogu biti zadovoljene upravo kroz individualiziran pristup.

“Svako dijete je osoba za sebe i jedinstveno na svoj način. Kako bi bila uspješna u svom poslu, moram otkriti individualni potencijal koji svako dijete može ponuditi. Kako bi pronašla njihov način učenja, trebam oprezno promatrati, biti strpljiva, fleksibilna, kreativna i dobro informirana.”

Emilija Zafirova Petkov, učitelj, uključena u ASD-EAST, Republika Sjeverna Makedonija

ASD-EAST preporuča korištenje praktičnih, i znanstveno utemeljenih strategija kako bi se osiguralo uspješno ostvarivanje kurikulumu i socijalno uključivanje. Učitelji bi trebali imati niz vještina kako bi mogli uspješno poticati djecu različitih osobitosti i zadovoljiti njihove raznolike potrebe, s obzirom na činjenicu da ne postoji „recept“ za metodu podučavanja koja bi bila prikladna svima.

„Od vještina koje smo imali prilike vidjeti, počela sam koristiti strategiju prepoznavanja emocija i dramatizacije, uključivanje vršnjaka i igru uloga.“

(Učitelj, Republika Sjeverna Makedonija)

„Primijenila sam principe samo-regulacije sa jednim učenikom u školi u kojoj radim. Radili smo individualno i kada se vratio u učionicu, bolje je regulirao svoje ponašanje.“

(Edukacijski rehabilitator, Hrvatska)

“Dobiveni materijali pomoći će mi primijeniti strategije i prilagoditi ih individualnim potrebama učenika.”

(Učitelj, Poljska)

3. Imati sveobuhvatan pristup i raditi s obiteljima na učinkovit način

Osim za obrazovno osoblje, ASD-EAST preporuča osnaživanje ostalog osoblja u znanju o PSA. Svo osoblje koje ostvaruje kontakt sa djecom tijekom dana (vozači autobusa, kuharice u kantini, domari), a radi u obrazovanju, zdravlju i ustanovama socijalne skrbi, te roditelji (ESIPP, 2018), trebali bi biti educirani o načinima poticanje inkluzije osoba s PSA.

Učinkovita suradnja i komunikacija između roditelja i stručnjaka, ključ je za nošenje sa svim poteškoćama koje se mogu pojaviti, te omogućuje i pospješuje sudjelovanje roditelja u obrazovnom procesu. Osim toga, izuzetno je važno poticati uspješnost komunikacije između pojedinih odjela unutar ustanove i njezinih stručnjaka, te redovito informirati roditelje.

„Najvažnija stvar je suradnja s roditeljima te komunikacija između stručnjaka.“

(Učitelj u redovnoj školi, Poljska)

“Osjećam se osnaženo za rad na socio-emocionalnim vještinama učenika i za bolju suradnju s roditeljima – iako bismo i u tome mogli dobiti bolju podršku. U svom poslu svakodnevno koristim praktične vještine za regulaciju emocija.“

(Edukacijski rehabilitator u redovnoj školi, Hrvatska)

Kroz ASD-EAST projekt istaknuto je kako bi provedbom ključnih preporuka, stručnjaci diljem Europe osigurali pružanje adekvatne podrške njihovim učenicima i ispunili pravnu obvezu svih država članica Europske Unije s obzirom na ostvarenje prava osoba s invaliditetom.

REFERENCES

- Baird, G., Simonoff, E., Pickles, A., Chandler, S., Loucas, T., Meldrum, D & Charman, T. (2006) Prevalence of disorders of the autistic spectrum in a population cohort of children in South Thames: the Special Needs and Autism Project (SNAP), *Lancet*, 368, 210-215.
- Charman, T et al. (2011) AET Report: What is Good Practice in Autism Education? Centre for Research in Autism and Education (CRAE), Department of Psychology and Human Development, Institute of Education, University of London.
- Council of Europe, European Social Charter (Revised), 3 May 1996, ETS 163
- Daly, P. & Ring, E. (2016) *An evaluation of education provision for students with Autism Spectrum Disorder in Ireland – Research Report No. 21*. Trim: National Council for Special Education.
- Dawson, M., Mottron, L. & Gernsbacher, M.A. (2008) in J. Byrne (Ed.) *Learning and Memory: a comprehensive reference*. Pages 759-772. Oxford: Elsevier.
- ESIPP (2018), *Improving quality of life of people on the autism spectrum and their families through parent education: Policy Recommendations*. Available at: http://esipp.eu/wp-content/uploads/2018/05/ESIPP_Policy-Recommendations_EN.pdf (Accessed: 20.03.2020).
- Iovannone, R., Dunlap, G., Huber, H. & Kinkaid, D. (2003) Effective educational practices for students with Autism Spectrum Disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disorders*, 18(3), 150-165.
- Jones, G., English, A., Guldberg, K., Jordan, R., Richardson, P. & Waltz, M. (2009). *Educational provision for children and young people on the autism spectrum living in England: a review of current practice, issues and challenges*. London: Autism Education Trust.
- Morrier, M.J., Hess, K.L. & Heflin, L.J. (2011) Teacher training for implementation of teaching strategies for students with Autism Spectrum Disorders. *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children*, 34(2), 119-132.
- Sekušak-Galešev, S., Frey Škrinjar, J., & Masnjak, L. (2015) *Examining social inclusion and quality of support in preschool, elementary and secondary educational institutions for children and students with Autism Spectrum Disorder (ASD) and Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)*. Zagreb: Faculty of Education and Rehabilitation Sciences University of Zagreb.
- UN General Assembly, Convention on the Rights of Persons with Disabilities: resolution / adopted by the General Assembly, 24 January 2007, A/RES/61/106,
- UN General Assembly, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, 21 October 2015, A/RES/70/1,

ODRICANJE

The European Commission support for the production of this document does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.